

MİLLİ SANATLARIMIZ VE MUSİKİMİZE BUGÜNDEN BİR BAKIŞ

Prof. İlhan ÖZKEÇECİ¹

Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi,
YTÜ Davutpaşa kampüsü, ilhanozkececi@gmail.com

“Musiki, insanlığın ahlâkını tasfiye eden kudsî bir ilimdir.”
Dede Efendi²

Özet:

Türk sanatı, tarih içerisinde önemli bir yere sahiptir. Orta Asya’dan başlayarak Türkiye topraklarına ve Avrupa’ya kadar uzanan bu heyecanlı serüvenin tarihi halen tam manasıyla yazılamamıştır. Türk sanatının geçirdiği bu gelişim sonucunda ulaştığı evrenselleşme, doğrudan onun ifade kabiliyetinin zenginliği ve yorum tarzının farklılığıyla ilgilidir. Bu çerçeve mimariden, musikiye, edebiyattan süsleme sanatlarına kadar çeşitli dalları görmek mümkündür. Orta Asya’dan, Türkistan’dan Türkiye’ye kadar uzanan hat üzerinde Karahanlı, Gazneli, Büyük Selçuklu gibi kültür sahalarından intikalen batıya doğru gelişen Osmanlı kültürü de bu çerçeveye dâhildir. Türk sanatının fonksiyonel olarak işlendiği her malzeme, her eşya bir anlam taşır ve gündelik hayatından yaşanan izlerini zamanından bugüne taşır. Bu eserlerin tarihin tozlu dehlizlerinden bugüne yeterince aktarıldığını söyleyemiyoruz. Belgesel olarak bugüne intikal edenlerinin dışında ulaşamayan pek çoğunun olduğu bir gerçektir. Bunlar hem dönemlerindeki savaş, kıtal, kavgalar sebebiyle tahrip olmuş hem de zamanın getirdiği etkilerden uzak kalamamıştır.

Anahtar Kelimeler: Musiki, Türk Sanatı, Osmanlı Kültürü.

I. KLASİK TÜRK SANATI

Klasik Türk Sanatı; her dem taze olan, kalıcı, geçmeyen, solmayan, dünden bugüne ve geleceğe kalacak olan bir değerler hazinesidir. Her çağın, her milletin kendi özgü sanat gruplaması vardır. Bizim sanatımızda öne çıkanlar ise Mimari, Yazma Kitap Sanatları, Edebiyat, Musiki ve Süsleme Sanatları (Dekoratif Sanatlar) olarak sıralanabilir.

Muhakkak ki burada en önde gelen dal mimari olmalıdır. Mimari yapıların oluşumu, şehirlerin kurulması, yaşanan mekânların meydana gelmesi hep mimari sanatın tezahürleridir.

I.a- Mimari

Yaşanılan bölgenin imkânlarına göre; kerpiç, tuğla, taş gibi malzemelerden inşa edilmiş Türk mimari eserleri devre devre farklı özellikler gösterebilirler.

¹ Bu metin 2014 yılında, Yıldız Teknik Üniversitesi çatısı altında düzenlenen *Müzik ve Medya Uluslararası Sempozyumu*’nda bildiri olarak sunulmuştur.

² Bekir Grenebe, *Müzikle Tedavi*, Güven Kitabevi Yayınları, Ankara 1978, s. 2

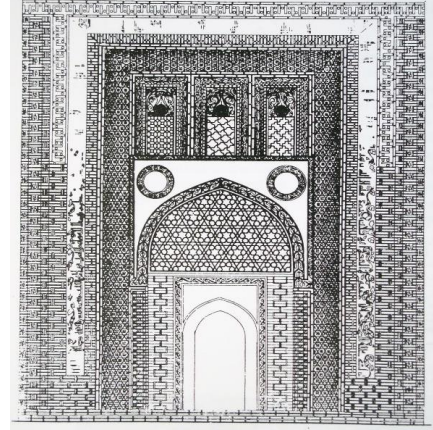
Uygur devri Türk mîmârî eserlerinden çok sayıda örnek kalmıştır. Yerleşik hayatla birlikte, mîmârî yapıların arttığı gözlenen bu dönemde, Uygurlar çok sayıda mabed, manastır ve stupalar inşa etmiştir. Bir yandan da, mağaraları oyarak, büyük tapınaklar yapmışlar, tapınakların duvarlarını çok etkileyici duvar resimleriyle süslemişlerdir. Mîmârî yapıların bir kısmı kesme taştan yapılmıştır ve Sâsânî etkileri taşır, bazıları da Hint mîmârîsinden esinlenerek yapılan stupalardır. Bütün Uygur yapılarında malzeme olarak tuğla kullanıldığı görülür. Bu yapılar arasında, kare mekândan kubbeye geçişi tromplarla sağlayan örtü sistemlerine ve fresklerle süslenmiş, bindirme tekniğinde ağaçtan çatı örtülerine rastlanmaktadır.³

Bu özellikleriyle Uygur Mimarlığı İslam sonrası mimarisine ciddi ilham sağlamıştır. İslam döneminde Uygur eserlerinden farklı dinamizm ve estetiği taşıyan binalar inşa edilmiştir. Karahanlılar döneminden kalan eserlerin ilklerinden birisi de Tim Arap Ata Türbesidir. 978 tarihli Arap Ata Türbesi – mezar mimarisinin en eski örneklerinden birisidir.

Eserin cephe tanzimi fevkalade ahenkli ve dengeli bir manzarayı temsil eder. Kümbed-i Kâbus – 1006-7 yıllarında inşa edilmiş önemli bir mimari figürdür. Bundan sonra yapılan kümbet mimarisine ilham kaynağı olmuştur. Günümüzden bin yıl önce yapılmış olan bu yapı birçok yönlere günümüz teknik ve sanatına da ilham vermektedir. Kümbet mimarisi bir türbe mimarisidir. Bu eserden itibaren Türk dünyasında bilhassa Büyük Selçuklu devletiyle birlikte gelişen bir ekol haline gelmiştir. Radkan Kümbedi – 1205-6 tarihlerinde inşa edilen muhteşem bir abidedir. Çok dilimli gövdesi ve muazzam külahı, aynı zamanda güzelliklerle dolu süslü kufi yazıları onu aynı zamanda insanlık tarihinin ortak kültür mirasından birisi olmasına sebeptir.

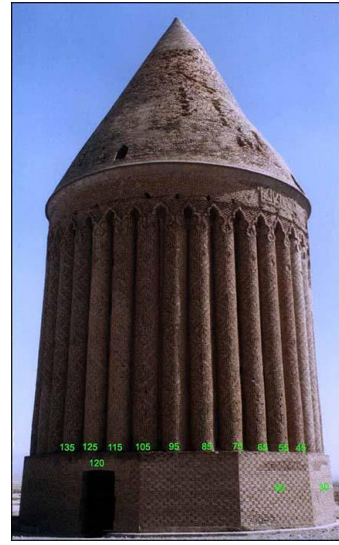
³ İlhan Özkeçeci, Zamanı Aşanlar -IX.yüzyıla Kadar Türk Sanatı, Güzel Sanatlar Matbaacılık, İstanbul, 2004, s.197.

Resim 1-2Turfan'da Uygur mimari kalıntılarından bir görünüm(solda), Tim Arap Ata Türbesi ön cephe tasarımı (sağda). (978)

Resim-3Kümbed-i Kabus 1006-7

Resim-4Radkan Kümbed'i.⁴(inşası:1205-6 veya

1281)

Tevhid inancının önemli bir simgesi olan hat sanatında kufi yazının yeri büyüktür. İslam'ın ilk devrelerinde güçlü hattatlar elinde göz alıcı şekillerde kaleme alınırken zamanla yaşanan gelişimin onu daha estetik ve vazgeçilmez kayıt unsurlarından birisi kılmıştır. İşte bu serüvenin sonucunda ortaya çıkan süslü kufi yazı Türk kültür tarihinin ana noktalarına ışık tutar. Bilhassa mimari eserlerin aydınlatıcısı olan süslü Kufiler; (1087) tarihli Hargird nizamiye Medresesi'nde,

⁴<http://www.jamejamshid.com/radkan.htm> erişim:31.08.2010

Kazvin Mescid-i Cuması'nda (XII.Yy.), Pir-i Bakran Türbesi (1303-12) gibi eserlerde dikkati çeker.

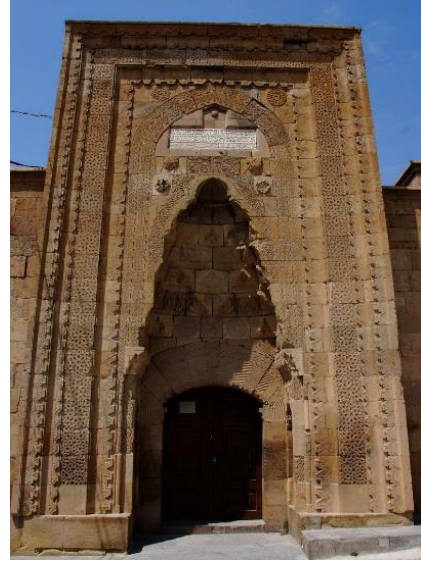
Resim-5Horasan'da Hargird Nizamiye Medresesi'nden kufi kuşak yazıları (1087). Yükseklik yaklaşık 90 cm.Harf derinlikleri 8-10 cm.dir.

Bu değerler Türkiye Selçuklularında da farklı güzelliklerle yansır. Bu devirden bize önemli mimari miras intikal etmiştir. XI. – XV. yüzyıllarda Ahlat Şehri dikkatleri üzerine çeker. Tarihin derin şahitleri olan mezar taşları ve kümbetler bu devrede inşa edilmişlerdir. Bugün de ayakta kalan birçok numunesi ile bu eserler kültür hazinemizin büyük delillerindedir. Yine Selçuklu döneminde başkent olan Konya'dan başka Kayseri, Sivas, Malatya gibi şehirlerde değerli mimari eserler bulunur. Bunlar içerisinde Ulu camiler, Medrese ve kümbetler ciddi yer tutmaktadır. Niğde Alaeddin Camii (1223), Divriği Ulu Camii (1228), Kayseri Döner Kümbet XIII.(yy.), Beyşehir Eşrefoğlu Camii (1299), Konya- İnce Minareli Medrese (1264), Niğde Sungur Bey Camii (XIV. yy.) gibi mimari yapılar bu meyanda zikredilebilir.

Resim-6 Ahlat mezar taşlarından bir detay.

Resim-7 Niğde Alaeddin Camii (1223).

Resim-8 Divriği Ulu Camii (1228).

Resim-9 Divriği Ulu Camii batı cephesinde çift başlı kartal figürü.

Resim-10 Kayseri Döner Kumbet XIII. (yy.)

Resim-11 Beyşehir Eşrefoğlu Camii mihrabından (1299).

Resim-12 Konya- İnce Minareli Medrese (1264).

Resim-13 Niğde Sungur Bey Camii (XIV. yy.).

Osmanlı döneminde erken dönem ve olgunluk dönemlerinde meydana getirilen eserler yine dini, sosyal yapılar olarak mütalaa edilebilir. Bu çerçevede Bursa, Edirne ve İstanbul camileri medreseleri ve çeşitli binalarıyla Türk sanatının dünya çapındaki şaheserleridir.

Resim-14 İstanbul'dan Çinili Köşk giriş eyvanı (XV. yy.).
mihrabı

Resim-15 İstanbul Piyale Paşa Camii
(XVI. yy.).

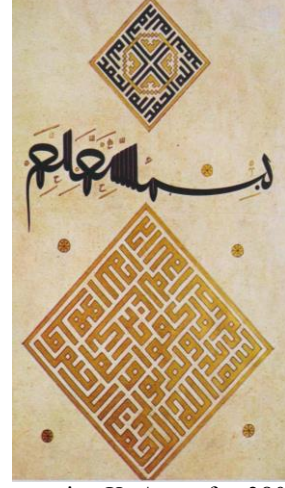
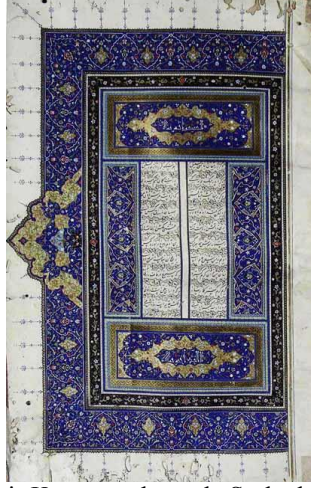
Resim-16 İstanbul Yeni Cami iç mekanından (XVII. yy.).

Resim-17 Topkapı Sarayında Harem girişinden bir çini pano (XVII. yy.).

I.b- YAZMA KİTAP SANATLARI

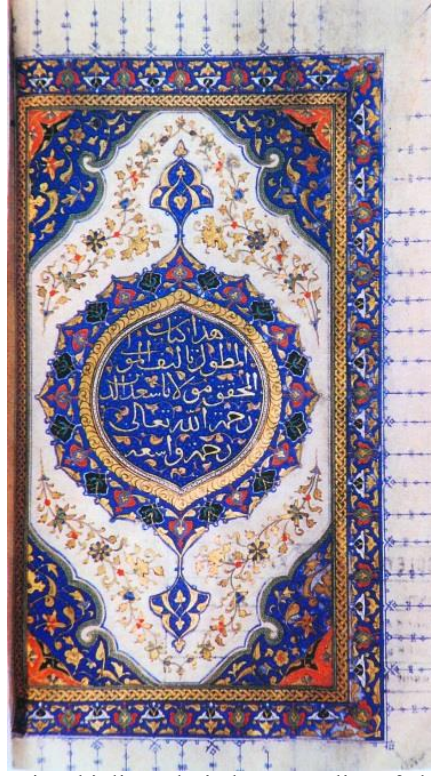
Yazma Kitap Sanatlarının başında muhakkak ki hat sanatı gelir. Kur'an sayfalarına bu harflerle dizildiği düşünüldüğünde yazının önceliği hemen anlaşılır. Tezhibi bunun yanında vazgeçilmez sanat değerlerimizden sayılmak gerekir. Bir sabır ve ahenk duygusu ile yazılan satırlar altınla ve çeşitli renklerle ince ince bezenir. Gözlere, gönüllere şenlik verir. Bu zarif tezyinli eserler zaman zaman ince kitap resimleriyle desteklenmiştir. Bütünü bu şekilde hazırlanan kitaplar bir koruyucu olarak ciltler arasına alınır. Her bir ayrı güzellikteki klasik cilt eserlerimizin ünü tüm dünyaya ulaşır.

Resim-18 Tezhipli bir Kuran nüshasında Serlevha tezhibi. (Süleymaniye K. Ayasofya 3807)

Resim-19 Hattat Ahmed Karahisari'ye ait En'am-ı Şeriften bir sayfa. Müselsel Besmele ve ma'kili hatla yazılmış İhlas Suresi. (XVI.yy.)

Tezhibi geniş bir çerçevede ele almak zarureti var. Çünkü müzehhipleri büyük tasarımcılar olarak görmek gerek. Bu noktada devrin her türden tezyin edilecek eserinin dekoratif tasarımını yapmak, kompozisyonlarını oluşturmak müzehhiplere düşen bir görevdir aynı zamanda. Mimari yapılar gibi kullanım eşyaları, mutfak eşyaları silahlar, kitaplar, kumaş ve halılar hep bu bahiste yeri olan unsurlardır. Müzehhipler aynı zamanda devirlerinin nakışhanelerini idare eden ve devletin tasarım planlarına yön veren kreatörlerdir.

Resim-20Fatih Devri tezhipli eserlerinden şemseli sayfada temellük kitabesi.
(Süleymaniye K. Şehzade Mehmed 88)

I.c- TÜRK MUSİKİSİ

Tarifi, tavsifi, karakteri, etkileri ve yansımaları bakımında çok ayrı bir yere sahiptir musikimiz. Bir milleti millet yapan, onun da ötesinde bir medeniyet musikisi haline gelen “Türk Musikisi” halen geçmişin hazinelerinin keşfini beklemektedir. Bu alanda yapılacak yeni kaliteli çalışmalar musikimizin ne kadar derin bir ifade kabiliyetine sahip olduğunu bir kere daha ortaya koyacaktır. Tarihte Türk musikisinin geçirdiği dönemler pek çok tecrübe ve birikimi de bünyesinde barındırır. İnsan tabiatı gereği güzel sese olan düşkünlük, onu her gördüğü yerde peşinden sürüklemiş ve hayatının pek çok safhasında onunla hemhal olmuştur. İnsanın günlük yaşamı, çevre toplum ilişkileri, dini tören ve meclisler, savaş-mücadele ortamları hep bu temel dinamik çevresinde yaşama şansı bulmuştur. Bu bakımdan Türk tarihinde de Orta Asya erken dönemleri olsun, Horasan-Türkistan dönemleri, Türkiye devreleri olsun her birinde musiki hayatın merkezinde yer almış bir tarihi kıymettir.

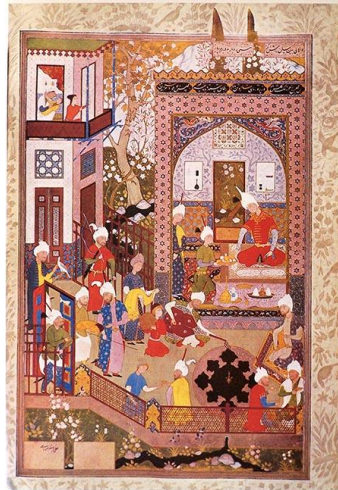

Resim-21 Uyurlara ait resimli bir mani yazması (VIII-IX. Y.yıllar)
Muhtemelen Kağana kopuz çalan ve destan okuyan iki sanatçıyı dinlemektedir.

Resim-22 XII. Yazmalarında yer alan bir resimde musiki toplantısı.

Resim-23 Bir kitap resminde musiki icraatı (Timurlu dönemi)

Resim-24 Hamse-i Nizami resimlerinde musıkı faslı.

Dünyaya geldikten sonra sadece anne kucağında dinlemiş olduğu ninniler bile insanın ileriki hayatındaki temel kodları bina eder. Hatta anne karnında iken aldığı mesajlar, titreşimler İnsan faktörünün musıkı temelli bir altyapıyla yoğrulması, onun gelecek hayatı ve ruh dünyasının zenginliği açısından fevkalade olumlu etkiler üreteceği açıktır. Bir ezginin, bir türkü, bir ilahinin nağmeleri daha o çağlarda kulağa nüfuz eden yavru kendisini nasıl bir dünyada hisseder? Bu nağme ve motiflerle bilinç dünyası şenlenen insanoğlunun nasıl bir ruh olgunluğuna ve güçlü karakter yapısına sahip olacağını düşünebiliriz? Bu konuda daha farklı misaller de getirilebilir.

Musikinin bir diğer önemli etki alanı tıbbi tedavi noktasındadır.⁵ Ruhi hastalıkların aynı zamanda musıkı ile tedavi edildiğine dair tarihi kayıtlar bulunmaktadır.

Evliya Çelebi, vaktiyle Arap şehirlerinde melankolinin, hatta zincire bağlanmış hiddetli hastaların, hallerine uygun sazların nağmeleri ile tedavi edildiği fakat herkese aynı havanın tesir edemediğini ve hastalığa göre nağme ve makam değiştirilmesi lazım geldiğini ifade eder. Kös, Tabıl, Zurna, Nakkare, Nefir gibi

⁵ “Meşguliyetle tedavinin son yıllarda oldukça önem kazanan bir kolu da ruh hastalıklarının müzikle tedavisi (Music Theraphy; Mélotherapie; Musichotherapie.) dir. Meşguliyetle tedavinin diğer alanlarında olduğu gibi müzikle tedavinin de uzun bir geçmiş vardır. Ancak son yıllarda diğer rehabilitasyon alanlarından çok daha fazla önem kazanmış, psikiyatristlerin, psikologların, eğitimcilerin ve hekimlerin dikkatini çekmiş yepyeni bir araştırma dalı olarak parlamaya başlamıştır... Müzikle tedavi, bugün Amerika’da ve Avrupa’nın birçok yerinde yalnız psikiyatride değil, nöroloji, ortopedi, kadın-doğum hastalıkları ve diş hekimliği gibi tıbbın diğer alanlarında uygulanmaktadır.” B.Grenebe, a.g.e., giriş kısmından.

aletlerden mürekkep musiki heyetlerinin konserler verdiği, Mehter-i Hâkânî'nin ise 16 Zurna, 16 Davul, 12 Trompet, 20 Nakkare, 7 Zil ve 4 Kavs'tan ibaret olduğunu ve haftanın belirli günlerinde Bimarhanelerde konserler verildiğini de Evliya Çelebi Seyahatnamesinden okuyoruz. Ayrıca musiki takımları kurulduğunu yukarıdaki enstrümanlardan başka Ney, Keman, Tanbur, Santur gibi musiki aletleri de kullanılır, bunlardan zevk duyan hastaların teselli olduğu da kaydedilmektedir.⁶

Türk tarihinde Hunların, Göktürk ve Uygurların da bir kısım musiki faaliyetlerinden bahsedilebilir. Avrupa Hunlarında musiki hakkında bazı tarihi kaynakların verdiği bilgiler var. Tarihçi Priskos'un rivayetine göre Attila, sefer dönüşünde başkente girerken, saflar halinde dizilmiş güzel giyimli Hun kızlarının söyledikleri Hun şarkıları ile karşılaşmıştır. Attila, Burgond kralına bir Hun orkestrası göndermiştir.⁷ Çin kaynakları 28 çeşit Hun halk türküsünden bahsediyor... Ayrıca Türklerde askeri mızıka yaygındı. Göktürk, Uygur bandolarında şüphesiz davul başta olmak üzere çeşitli borulu çalgılar da bulunuyordu.⁸

Uygurlara ait bir kitap resmi de bu konularda bir belge olarak görülebilir. Bu sayfada; muhtemelen Kağan kopuz çalan ve destan okuyan iki sanatçıyı dinlemektedir. Bu resimler minyatür sanatının erken örneklerinden sayılabilir. VIII. ve IX. yüzyıllara tarihlenen bu sayfa o dönemlerdeki musiki hayatına önemli bir delil sayılabilir.⁹

Türk musikisinin yüzyıllar boyu gösterdiği gelişim ve kalite Osmanlı döneminde olgunluk devresini idrak eder. XIII. yüzyılda Sultan Veled ve Safiyyüddin'in ön planda görüldüğü musikimiz XIV ve XV. yüzyıllarda Abdülkadir Meraği ile daha da parlar. XVI. yüzyılda bu gelişim devam ederken XVII. yüzyılda Hafız Post ve Itri önemli eserler imza atar. XVIII. Y.yılın ilk yarısında Şeyh Osman Dede, Mustafa Çavuş, Ebu Bekir Ağa, Tab'î Mustafa

⁶ F. Kerim Gökay, "Konu'ya Girerken" (B.Greenebe, a.g.e, s. I)

⁷ İ. Kafesoğlu, Türk Milli Kültürü, Boğaziçi Yayınları, 13. Baskı, Bayrak Matbaacılık Ltd. Şti. İstanbul 1995, s.322; F. Altheim, Attila et LesHuns, Paris 1952, s. 59, 137; F. Altheim, HunnischeRunnen, Halle 1948 s. 287.

⁸ İ. Kafesoğlu, a.g.e, s.328; F. Köprülü, Türk Edebiyatının Menşei, MTM, II, 1331 (1916), s. 61-68.

⁹ İ. Özkeçeci, a.g.e, s.221.

Efendi, ikinci yarısında ise Sultan III. Selim, Mehmed Ağa ve Sadullah Ağa deha eseri gösteren bestekârlardandır.¹⁰

Hamamizade İsmail Dede öğrencileri Dellalzade ve Zekai dede, Tanburi Osman Bey, Hacı Arif Bey, Şevki bey de XIX. yüzyılın önemli isimlerindedir. Asrın Türk Musikisinde en mühim hadisesi, Romantik ekol dediğimiz Arif Bey'in şarkı ekolünün hâkim olmaya başlamasıdır. Bu ekolün başlıca hususiyeti şarkı formunun, büyük güfteli klasik formların yerini almış olmasıdır. 1850'de başlayan şarkı musikisi hâkimiyeti başka devreler geçirip dejenere olarak zamanımıza gelmiştir.¹¹ III. Selim ekolü bir geçiştir. Gerçi klasik musikinin son safhasıdır fakat birtakım yenilikler arandığı ortadadır. Klasikten romantiğe geçiş ve bir asra ulaşmadan onun da çözülüp yozlaşması, toplumdaki kültür değerlerinin değişmesi ve zevkin gerilemesi ile büyük buhranlar ve felaketler, yoksulluk ve sanat geriliği ile açıklanabilir.¹²

XX. yüzyılda musikimiz güçlü sanatkâr ve bestekârlar elinde hayatiyetini sürdürmekle önemli eserlere imza atmaktadır. Bu çerçevede Tanburi Cemil Bey, Rahmi bey, İsmail Hakkı bey, Tanburi Refik Fersan, Rauf Yekta Bey, Dr. Subhi Ezgi ve daha birçok isim sayılabilir.

Türk kültür ve musikisi devletin siyasi ve ekonomik gücüne paralel olarak ihmal görmüş ve performans kaybı yaşamıştır. Aslında XVIII.yüzyıldan başlayan Batı karşısındaki etkilenmeler daha sonraki yüzyıllarda artarak devam eder. Artık cephelerde beklenen başarıları elde edemeyen devlet yurt sathında, eğitim, kültür ve ekonomi sahalarında da kendi kimliğini koruma konusunda beklenilene veremez. Ordunun düzeni, savaş sistemleri, batı ülkelerinin sömürgeci politikaları sonucunda elde ettiği güç hep aleyhimize puan kaydediliyordu. Batıda yeni silah sistemlerinin geliştirilmesi, eğitim alanlarında başarının artması, yeni keşif ve icatların yapılması yalnızca Osmanlı'da değil bütün Doğuda ve İslam âleminde açıkça hissedilir. Türk Musikisi eserlerinin ifade tarzı ve eğitim usulleri ile önceki yüzyılların seviyesini yakalayamaması da bunu gösterir.

¹⁰ Y. Öztuna, Türk Musikisi –Teknik ve Tarih, Türk Petrol Vakfı Lale Mecmuası Neşriyatı, İstanbul 1987, s.88.

¹¹ Y. Öztuna, a.g.e, S.95.

¹² Y. Öztuna, a.g.e, s.96-97'den kısaltma.

II. GÜNÜMÜZ MUSİKİ DÜNYASI

Cumhuriyete kadar Türk musikisi faaliyetleri Osmanlı son dönemlerinin bir devamı gibidir. Bu devrede İttihatçıların Devlet üzerinde kurduğu baskı ve tahakküm toplum huzursuzluğunun önemli nedenidir. Musiki konusunda istikrarlı politikalar sürdürülemez. Bu suretle devlet 1908'den itibaren ele geçirildiği İttihat ve Terakki eliyle savaşa sürüklenerek bilinmeyen maceralara atılır. Cepheledeki savaşların birer birer kaybı, toprakların süratle elden çıkması sonucunu getirir.

Cumhuriyetin ilanından sonra devlet batı tarzı yeni uygulamalara hız verirken Türk musikisinin de bir şekilde yasaklanması gibi akıl almaz uygulamalara yol açar. Bu dönemde musiki üstadları ve öğrencileri kendi çizgilerini korumakta zorlanmışlardır. Buna rağmen kişisel bir kısım çalışmalar, hamiyetli eller marifetiyle devam ettirilerek bu kültür ve musikinin canlı kalmasına vesile olunmuştur. Bu yıllarda klasik hoca-talebe tedrisinden gelen musikişinaslar kendi çevrelerinde müzikaliteyi korurlar.

Bu arada yeni politikardan cesaret alan bir kısım zayıf kişilikli şahsiyetler bu musikiyi bir taraftan hafife alırken, bir taraftan da “piyasa” tabir edilen düşük seviyeli faaliyetlerde bulunur. Gerçek musikinin olgun ve şahsiyetli bir insan yapısını ortaya çıkarması mümkün iken bir kısım çevreler artık onu alt seviyelerde bir eğlence haline getirir.

Bir diğer yönden de radyonun kaliteli musikinın yayılmasında önemli rolünü kaydetmek gerekiyor. Televizyon daha ortada yokken radyo vasıtasıyla topluma ulaşan mesajlar gerçekten çok başarılıdır. Genç zihinler bu sayede musikimizin güzel eserlerini tanımak ve istifade etmek imkânı buldular.

1970'lere kadar musiki ortamı kısmen önceki yılların bir devamıdır. 80'e kadar radyo yanında televizyon desteği musikişinasları az çok destekler ve belli bir seviye kazandırır. O dönemlerde Gazinolar birer piyasa musikisi icra alanları olsa da belirli isimlerin sahneye çıktığı mekânlardır. Televizyon ve radyo devlet elinde olduğu için sanatkârların kısmen destek gördüğü alan mevcuttur. Genç kabiliyetler de bu ortamdan cesaret alarak musikide profesyonel olmağa gayret gösterirlerdi.

1980 sonrasında televizyon ve radyo yayıncılığında özel teşebbüsün devreye girerek yaygınlaşmasıyla birlikte musiki icraatı da bozulmağa ve seviye kaybetmeğe başladı. Yakın zamanlara kadar sadece batı musikisi eğitimi veren devlet konservatuarların ve üniversitelerin Türk musikisi eğitimine imkân sağlamasıyla bu alanda yetişen eleman sayılarında ciddi artışlar oldu. Ancak genç mezunların istihdam alanları da çözüm bekleyen meselelerden oldu.

Günümüz ortamları Türk musikisi dinleyici ve takipçisi açısından pek olumlu görünmüyor. Kaliteli musikinın takdim mekanizmaları yeterli değildir. Sanatkâr ve icraacı olarak yetişen gençlerimiz vasıflı eserlerin yorumu konularında teşvik edilmemekte, takdir de görememektedir. Genç musikişinasların, teşkil ettikleri guruplardan çok azı kendisine medya kanallarında yer bulurken; bunlara özenen fakat yeterli imkânı bulamayan büyük bir kısmı da arzu etmedikleri alanlarda kendisine gelecek aramaktadır.

Bir diğerk olumsuz etki kaynağı da dijital ortamlardır. İnternet ve web dünyasının yaygınlaşmasıyla musikinın kaynağı ve kalitesi aranmadan her çeşidinin “download” edildiği, indirildiği alan revaç bulmağa bağladı. Bu suretle Türk musikisinin adı okunmazken dünyanın öbür ucundaki herhangi bir müziğin hemen önünüzdeki bilgisayara anında indirilebilmesiyle genç kulaklar ve dimağlar ne olduğu bilinmeyen kültürlerin müziklerin bombardımanına tabi tutuldu. Bu da milli musikinın köklerinin yeni nesillere intikalini önleyen bir gerçektir.

Bugün yeni kuşakların kendilerini kültürel anlamda ifade edebilecekleri güçlü kaynakları da maalesef bulunmuyor. Dinlenen musikinın hangi ülkenin, hangi dönemin, nasıl bir ruh yapısına sahip insanlarca üretildiğinin artık bir önemi de kalmamıştır. Bir var olma, davası olan gerçek musikinın hak ettiği yere gelmesi için hepimize önemli görevler düşüyor. Çok açık ve acımasız bir şekilde sürdürülen bu kültürel saldırılar, geçmişimizi harcadığı gibi geleceğimizi de yok etme amacını gütmektedir. Batı musikisi nasıl bir kültür, duygu ve sistem ürünü ise; Türk Musikisi de en az onun kadar sistemli, zengin ve duygu yüklüdür. O halde neden bu öz mirasımıza karşı bu derece bigâne ve kayıtsızız?

Günümüzde ülkemizdeki medya global etkinlikleri de ön plana alan bir yaklaşım içerisindedir. Buna dijital dünyayı da ilave edersek her halde bizi ifade

eden, geçmişimizden, klasiklerimizden, öz değerlerimizden, türkümüzden, şarkımızdan söz edilen bir ortam bekleyemeyeceğiz. Genç neslimizin musikimiz karşısındaki merak ve ilgisi bizi heyecanlandırıyor, mutlu kılıyor. Onların bu beklentisi boşa çıkarmamak gerekiyor. Nedir üzerimize düşenler? İyi niyetli, sorgulayıcı, detaylara önem veren, sabırlı araştırmalara imkan sağlamak ve bu birikimleri eğitim alanlarında hayata geçirmek.

SONUÇ

Buraya kadar temas edilen hususlar sanatlarımızın tarihten gelen özellikleri ve günümüze yansımaları üzerine olmuştur. Bu fasılda temele alınması gereken, sadece bir mimari, süsleme sanatları, hat sanatı veya musiki değil bir bütün halinde bu kültür değerlerimizin ortak yansımalarına ulaşmaktır. Bu, her şeyiyle yeni bir yaşam tarzıdır. Dili, edebiyatı, musikisi, günlük hayatın gereklilikleri, toplum hayatı, yaşanan mimari mekânlar, insan ilişkileri, yeni neslin yetişme şartları gibi bütün noktalara temas eden bir dinamiktir. Bu sayede geçmiş kültürümüzde yaşanan hayatın temel felsefesine sahip olarak günümüzde, gelişen ve değişen dünyanın, teknolojinin de katkılarını içine alan yaşamın bilinç ve huzur içerisinde devamına yol aralamaktır. Giyim-kuşam, kıyafetler, törenler, merasimler, yeme içme adetleri daha hayata dair pek çok şey. Kısacası hayatı dolu dolu yaşamak ve bundan güzel semereler, sonuçlar çıkarmaktır. Tabii ki musiki insanın iç dünyasına etki açısından çok daha tesirli olması sebebiyle ön plana geçmektedir.

Musiki, derin ifadeler içeren bir büyük tesir sahasına sahiptir. Hiçbir notanın, motifin insan kulağına etkisi göz ardı edilemez. Kaliteli musikinin insanı yücelttiği, olgunlaştırdığı gibi düşük kaliteli, dejenere musikin de insan yapısına zarar vereceği muhakkaktır. Bu sebeple, her dakika ve saniyemizin kıymetini bilmeli ve o derece pespaye, düzensiz ve negatif musikin kendi dairemize girmesine izin vermemeliyiz. Ve özellikle de gelişme çağındaki çocuklar ve gençlerimizin bu zararlı etkilerden uzak tutulmalıdır ki, kimlik ve kişilikler iyi yönde gelişip, olgunlaşsın.

Reklam programlarında çok basit görünen küçük bir musiki parçasının dahi tekrarlarla insan beynine, şuuraltına çok büyük etkilerde bulunur. Bütün hayatımızı yönlendiren medya akımlarına karşı tedbirlerimiz olmalıdır. Sürekli tüketimi teşvik için geliştirilen reklamlar, tanıtım faaliyetleri, toplumun bilinçaltına girme taktikleri aslında fevkalade önem taşımaktadır. Mimari anlayışımız, estetik bakışımız, göz zevkimiz, evimiz, eşyamız hep bizim sağlıklı, başarılı ve geleceğimizden ümitli olmamız açısından önemlidir.

Modernleşme anlayışlarının bu kadar yıldır ülkemize getirdiği yeni, iyi, insani, yararlı ne gibi unsurlar vardır ki biz bu yolda devam edelim? Bu soruya olumlu cevap vermek zor görünüyor. Şu halde başta musikimiz olmak üzere milli ve kültürel dinamiklerimizi yeniden ilham kaynağı kabul ederek geleceğimize yeniden yön vermek zamanı çoktan gelmiştir.

Sonuç olarak yapılması gerekenleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

- 1- Musiki eğitimini genç nesle bir meslek edindirme endişesiyle değil, kültürel bilincin ve estetik kalitenin yükseltilmesini ön plana alarak vermek.
- 2- Genç, kabiliyetli musikişinasların bir kısım teşviklerle desteklenmesi. Özel sektörün bir kültür programı olarak Türk musikisine kapılarını açması. Bu çerçevede nasıl ki sportif alanlarda takımlar oluşturuluyorsa Türk Musikisi dalında da küçük-büyük demeden gruplar teşkil etmek ve bunları düzenli bir desteğe kavuşturmak.
- 3- Türk Musikisinin kalitesinin yükseltilmesi konusundaki politikaları geliştirmek. Basın-Yayın kuruluşlarını ilgi çekici program ve etkinlik hazırlama yönünde destek ve teşviklerde bulunmak.
- 4- Aynı zamanda Türk Dili'nin temel değerlerini koruma amacına yönelik olarak günlük kullanım ve bilim dilinin hassasiyetle muhafazasına çalışmak.
- 5- Türk musiki tarihinde devirler açmış, önemli eserlere imza atmış şahsiyetleri eserleriyle birlikte daha yakından tanıtım konularında kamu-özel eğitim destek faaliyetlerini gerçekleştirmek.
- 6- TV filmi, dizi, çizgi film, reklam filmi vb. gibi yapımlarda Türk musikisi figürlerine, enstrüman, musiki eseri, yorum gibi kategorilerde yer verilmesini teşvik etmek.
- 7- Daha da önemlisi; Türk musikisi öğrencisinin evrensel müzik bilgilerine sahip olarak kendi musikisi üzerinde yapacağı akademik, klasik ilmi çalışmaları sağlamak.

KAYNAKLAR

- Altheim, F., Attila et LesHuns, Paris 1952.
Altheim, F., HunnischeRunnen, Halle 1948.
Gökay, F. Kerim, “Konu’ya Girerken” (Bekir Grenebe, Müzikle Tedavi, Güven Kitabevi Yayınları, Ankara 1978).
Grenebe, Bekir Müzikle Tedavi, Güven Kitabevi Yayınları, Ankara 1978, s. 2
Kafesoğlu, İbrahim. Türk Milli Kültürü, Boğaziçi Yayınları, 13. Baskı, Bayrak Matbaacılık Ltd. Şti. İstanbul 1995.
Köprülü, Fuat, Türk Edebiyatının Menşei, MTM, II, 1331 (1916).
Özkeçeci, İlhan, Zamanı Aşanlar -IX.yüzyıla Kadar Türk Sanatı, Güzel Sanatlar Matbaacılık, İstanbul, 2004.
Öztuna, Yılmaz, Türk Musıkisi –Teknik ve Tarih, Türk Petrol Vakfı Lale Mecmuası Neşriyatı, İstanbul 1987.
<http://www.jamejamshid.com/radkan.htm> erişim:31.08.2010